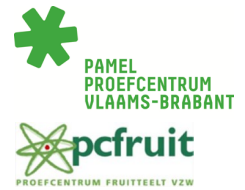

Grote belangstelling voor proefveldbezoek kleinfruit

Op maandag 10 oktober 2016 organiseerde Proefcentrum Pamel in samenwerking met pcfruit vzw een gezamenlijk proefveldbezoek op twee locaties. Aanleiding hiervoor zijn diverse proeven die on-farm en op Proefcentrum Pamel aangelegd zijn. Een sluitstuk van een bewogen seizoen, waar zowel het weer als de productprijzen pieken en dalen kenden.

Kestemont CVBA

Het eerste deel van het proefveldbezoek ging door op het bedrijf van Francis Kestemont, een pionier in de biologische tuinbouw in Vlaanderen. Aan de huiskavel, waar we allen verzamelden, is het avontuur voor hem in 1982 reeds begonnen. Toen nog vele tunnels met groenten, nu wordt er genomen van het rustieke karakter van een fruitplantage, aangelegd voor zijn fin de carrière, al zit dat er voorlopig nog niet aan te komen. Ook zijn broer Eddy en zoon Lias vertegenwoordigen mee het familiebedrijf

Ondertussen is het bedrijf uitgegroeid tot een heuse sterhouder in de biologische groentesector. Het grootste deel van de productie situeert zich in het Pajottenland. In Peulis-Putte en Onze-Lieve-Vrouw-Waver is nog een deel van de productie onder glas gevestigd. In totaal beslaat de biologische productie van groenten en fruit 5 ha beschermde teelt en 10 ha openluchtteelt.

Francis vertelt dat de fruitteelt maar een verwaarloosbaar deel van de productie uitmaakt. Op de huiskavel, waar het proefveldbezoek doorging, staat een assortiment klein- en steenfruit, gaande van zomer- en herfstframboos, over pruimen tot braambessen en kersen. Door een slecht voorjaar en later de opkomst van het gevreesde plaaginsect *Drosophila suzukii* kon dit jaar de gewenste kwaliteit niet geleverd worden. De oogst werd gestaakt en alle werkrachten werden ingezet in de groenteteelt om een heuse inhaalbeweging in te zetten. Er was namelijk veel verloren gegaan door de natte junimaand.

Francis verkoopt zijn producten hoofdzakelijk via de supermarkt. Match, Cora en Carrefour zijn enkele van zijn grootste afnemers. Verder worden de producten ook verdeeld via pakketten in Brussel.

Onkruidbeheersing bij zomerframboos onder bescherming

Onkruidbeheersing in houtig kleinfruit kwam in het BioBedrijfsNetwerk kleinfruit naar voor als één van de meest gewenste onderzoeksonderwerpen. Proefcentrum Pamel test,

in het kader van een CCBT-project, in een teelt van zomerframboos onder bescherming, verschillende technieken uit, gebruik makend van compost, stro en antiworteldoek, ter beheersing van het onkruid. De proef werd aangelegd in een tunnel zomerframboos op het bedrijf van Francis, Eddy en Lias.

De teelt van zomerframboos werd gekozen omdat deze frequent voorkomt onder bescherming. Bovendien is het een gewas waar jaarlijks grondscheuten opgekweekt worden, waardoor de onkruidbeheersing moeilijker is dan in andere teelten. Door de permanente overkapping is het nodig om te irrigeren. Hierdoor ontstaat een vochtige plantstrook en een droger plukpad, wat maakt dat de onkruiddruk op de plantstrook logischerwijs groter is.

De telers konden met eigen ogen zien wat het effect van de verschillende technieken op de onkruidgroei is.

Zo was er duidelijk te merken dat er in het object met stro redelijk veel last is van opslag en dat bij het gebruik van de antiworteldoek de plant als het ware gedwongen wordt om scheuten te vormen tussen de twee doeken. Als aandachtspunten werd nog meegegeven dat het belangrijk is de antiworteldoek steeds zuiver te houden, om te voorkomen dat er onkruid in gaat groeien. Bij het gebruik van compost als afdekking dient men dan weer op de nutriëntenbalans en de pH van de bodem te letten.

Na een korte discussie achteraf blijkt dat de kleinfruittelers vooral voor de toepassing met antiworteldoek te vinden zijn. De reden is minder arbeid en een langere levensduur, mits de doek goed proper gehouden wordt.

Innetten van herfstframboos onder bescherming

In het CCBT-project: 'Zachtfruit telen in aanwezigheid van *Drosophila suzukii*', uitgevoerd door pcfruit vzw, met Proefcentrum Pamel als partner, wordt er op zoek gegaan naar oplossingen tegen het gevreesde nieuwe plaaginsect.

Daar er voorlopig weinig mogelijkheden zijn naar bestrijding werd een project opgestart om biologische telers te ondersteunen bij een beredeneerde aanpak van deze plaag. Binnen dit project wordt er gefocust op een relatief nieuw aspect binnen de Vlaamse tuinbouwsector: 'het preventief innetten van de aanplanting'. Er werden op twee bedrijven demo's aangelegd, zowel bij 'Frambiosa y besos' van Wim Vandenberghe in Veurne als bij Kestemont cvba in Lennik.

Zowel onder het net als er buiten werden er vallen geplaatst. Onder het net werden er 80% minder suzukivliegen gevangen dan erbuiten en ook controle van de vruchten toonden geen infectie aan onder het net. Het klimaat onder het net was wel minder goed. Vooral bij tunnelconstructies liep de vochtigheid hoog op waardoor de vruchten niet snel genoeg opdroogden en er veel 'vuile' vruchten geoogst werden (blaadjes bleven 'plakken' op de vrucht). Ook Francis had veel moeite met het onder controle houden van het klimaat in zijn tunnel met herfstframbozen. Een te hoge temperatuur en luchtvochtigheid dwongen hem het net open te zetten. Tim Beliën van pcfruit vzw gaf tips om het klimaat beter beheersbaar te houden in de ingenette tunnel. Het oprollen van de zijwanden van de tunnel en deze openingen innetten zou zorgen voor een grotere luchtstroom, waardoor het klimaat beter beheersbaar wordt. Naar werking tegen *D. suzukii* blijkt dit even effectief.

Grotere constructies (regenkapten) gaven geen problemen met het klimaat.

Later tijdens het proefveldbezoek op Proefcentrum Pamel, werd een recent ingenette tunnel bezocht (sinds eind augustus 2016). Een week later werd de teelt van herfstframboos behandeld met Tracer, om de reeds aanwezige suzukivliegen af te doden. Tot nu toe werden er geen suzukivliegen meer gevangen in de tunnel. Om het klimaat beter onder controle te kunnen houden werd geopteerd om ook een zijwand van de tunnel in te netten. Tim Beliën gaf nog enkele richtlijnen mee, waar je rekening mee dient te houden bij het innetten van een perceel:

- De optimale maaswijdte van het net moet klein genoeg zijn (minimum 1 zijde kleiner dan 0.8mm) en voldoende licht- en luchtdoorlatend zijn. Er werd gekozen voor het Ornata net (Howitec, 0,77 x 1,02 mm). Dit net laat 70% van het fotosynthese licht door en de rechthoekige mazen zorgen voor meer luchtcirculatie en dus een beter klimaat.
- Net een zo groot mogelijke oppervlakte in en zorg voor voldoende verluchting langs de zijkanten.
- Net op tijd in voor de eerste vruchten rijp zijn. Zo net je geen populatie vliegjes mee in en kan je plaagvrij aan je teelt beginnen.

Tenslotte gaf Tim Beliën nog enkele resultaten mee van het onderzoek van het afgelopen jaar. Zo zijn we te weten gekomen dat eieren van de suzukivlieg bijna niet uitkomen (slechts 20 %) als ze gelegd zijn in bessen van inheemse vogelkers. Er werd nog eens sterk de nadruk op gelegd dat goede hygiënemaatregelen in en ook vooral rond de tunnels heel belangrijk zijn. Vooral onkruidbeheersing blijkt heel belangrijk te zijn. De vliegen houden zich namelijk graag schuil in een dichte begroeiing. Ook het fermenteren van oogstresten is een goede praktijk om alle stadia van de vlieg uit te schakelen.

Aandachtspunten bij de beheersing van taxuskever in de biologische teelt

Het demonstratieproject BIORROOTS (BIologische gewasbeschermingsstrategieën demonstreren onder Reële Omstandigheden Op vraag van de biologische Tuinbouwsector) wil biologische telers participatief ondersteunen bij een meer beredeneerde aanpak van verschillende prioritaire probleemplagen/ziekten in verscheidene biologische deelsectoren. Proefcentrum Pamel focust zich in het kader van dit project op de taxuskever (*Otiorynchus sulcatus*).

In maart was er reeds een eerste demonstratie voor de bestrijding van taxuskever in een nieuwe kleinfruitaanplant. Tijdens dit proefveldbezoek bracht Mieke Vandermersch (provincie Vlaams-Brabant) beredeneerde aanpak van taxuskever nog eens onder de aandacht.

Op de juiste momenten controleren (monitoren) op de mogelijke aanwezigheid van larven, poppen en/of volwassen kevers kan veel leed voorkomen. Luc Herreman, teeltleider op Proefcentrum Pamel demonstreerde een goede monitoring van de larven en gaf een woordje uitleg. "De larven bevinden zich in de buurt van de plantenwortels. Je kan best een plant uitzoeken waarvan je vermoedt dat er een aantasting is door taxuskever. Daarna graaf je voorzichtig de grond rond de plantenwortels weg. Als er larven aanwezig zijn kom je ze vanzelf wel tegen. Ze zijn te herkennen aan hun wit/gele lichaam met bruine kop.

Figuur: Links een volwassen taxuskever, rechts een larve

De controle op larven gebeurt best in het voorjaar of het vroege najaar”.

Controle op de volwassen kevers kan op een eenvoudige manier via het gebruik van houten platen, waaronder de kevers zich bij daglicht verschuilen. Andere soorten vallen bleken minder effectief. De controle op de volwassen overwinterende kevers start best in de periode april/mei tot en met september. Op dit moment is het te laat om nog volwassen kevers te vinden.

Bij een bevestigde aantasting door taxuskever kan ingegrepen worden in het larvale stadium. De larven van de taxuskever kunnen effectief bestreden worden met biologische bestrijdingstechnieken. Men maakt daarbij vooral gebruik van natuurlijk voorkomende bodemorganismen zoals insectenparasitaire aaltjes (nematoden) en schimmels (*Metarhizium-schimmel*). Deze organismen werken enkel optimaal bij voldoende hoge bodemtemperatuur en vochtigheid. De volwassen kever kan alsnog niet bestreden worden in de biologische teelt wegens gebrek aan werkzame biologische middelen”, wist Jeroen van Isacker (Koppert) er nog aan toe te voegen.

Twee van de mogelijke biologische bestrijdingstechnieken werden gedemonstreerd, met speciale aandacht voor de juiste omstandigheden waarin de toepassingen dienen te gebeuren, namelijk Larvanem (*Heterorhabditis bacteriophora*) van Koppert en Kraussei-System (*Steinernema kraussei*) van Biobest. Beide producten zijn insectenparasiterende nematoden die de larve van de taxuskever gaan aantasten.

Pluimvee als onkruidbeheerser

Steeds vaker wordt er gezocht naar alternatieve methoden om het onkruid in de kleinfruitplantage te beheersen. Proefcentrum Pamel zoekt in het CCBT project: “Onkruidbeheersing in de biologische kleinfruitsector” uit of pluimvee hier een oplossing kan bieden.

Op een perceel op Proefcentrum Pamel worden drie soorten pluimvee ondergebracht, ieder met een eigen perceel waar ze hun normale graas-/scharrelgedrag kunnen uitoefenen. De bezettingsgraad van het pluimvee werd berekend aan de hand van de maximaal toegelaten grootvee-eenheden (GVE) per ha.

Isa Brown leghen	Europese kwartel	Manengans
		
Hybride ras	Inheems	Goede grazer
Hoge eiprodactie	Kwartelei is een nicheproduct	Duur in aankoop
Goedkoop	Goede afsluiting nodig	

Figuur: Op de foto links is het perceel te zien na drie weken scharrelen door ISA Brown leghennen. De plantenstroken zijn goed onkruidvrij gescharrelt. Rechts is hetzelfde perceel te zien na het maaien van het plukpad. Het scharrelen van de kippen op de plantstrook, in combinatie met het maaien van het plukpad zorgde voor een zeer mooi resultaat.

Sander Vangrunderbeek (Proefcentrum Pamel), gaf meer uitleg bij de voorlopige bevindingen van dit project.

Zo blijkt dat de leghennen door hun goede scharrelgedrag het onkruid op de plantstrook goed onder controle weten te houden. Regelmatig omweiden van de kippen is nodig om te voorkomen dat ze de wortels van de planten blootscharrelen.

Vermoedelijk scharrelen de kippen vooral op de plantstrook omdat daar als basisbemesting compost werd toegediend, waardoor er veel bodemorganismen op deze strook aanwezig zijn. De Europese kwartel bleek ongeschikt in de kleinfruitplantage, daar deze enkel loopgangen maakten in de begroeiing en ze gevoelig zijn voor predatoren.

De manengansen daarentegen konden na een maaibeurt de begroeiing op het plukpad voor langere tijd onder controle houden.

Afsluiten en nakaarten met een drankje

Als afsluiter was er een kleine netwerkbijeenkomst, waar telers bij een drankje, konden nakaarten, contacten leggen en ervaringen uitwisselen.

Wens je meer informatie te verkrijgen over het CCBT-project: Zachtfruit telen in aanwezigheid van *D. suzukii*? Neem dan contact op met pcfruit vzw, Irissa Bogaerts: irissa.bogaerts@pcfruit.be

Voor meer informatie over andere projecten in dit verslag, of over de biologische teelt van aardbeien en houtig kleinfruit kan je steeds vrijblijvend contact opnemen met Proefcentrum Pamel via: proefcentrum.pamel@vlaamsbrabant.be of tel. 054/ 32 08 46.

Projecten met steun van de Vlaamse overheid en het Europees fonds voor plattelandontwikkeling

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

<http://www.vlaanderen.be/pdpo>